

ADALÉKOK EGY ARCKÉPHEZ

Saffer Pál

1.

Amikor leült, összeszorította amúgy is keskeny ajkát, írószerszámot vett elő és noteszt.

Mindig egészen kicsi noteszt, amelynek lapjára én egy teljes mondatot sem tudtam volna írni.

Néha belestem a noteszba. Az oldálnak rendszerint csak fele volt teleírva. Egy sor, egy szó, mint valami modern vers, apró gyöngybetűkkel állt a lapon.

Úgy írta ezeket az egyedül álló szavakat, számára gondolatsorokat, ahogyan a beszélgetés során felvillantak, ahogy elkapta őket.

Amikor szót kért, ezek az összevissza szavak egyszeriben sorrendbe igazodtak. És ő elmondta mindazt, amit a feljegyzett szó jelentett neki, gondosan kipipázta, amelyikkel végzett, azzal kezdte és azzal zárta mondanivalóját, amely pontosan oda illett.

Én hallgattam, az izgalomtól izzadt tenyeremet törölgettem, és vörösen eltettem a noteszomat, amelyben nagy múgonddal, sok oldalon át, szóról szóra leírtam a felszólalásomat.

És szörnyen irigyeltem. Bántam, hogy nem szólaltam fel előbb. Mert én is ezt akartam, szóról szóra ezt akartam mondani.

De ő elmondta. Mindig elmondta előttem.

2.

A farönkök grafikájával először Golnikon találkoztam. Már ott a betegágyon kiterítve, különösnek, idegennek, kissé borzongatónak éreztem ezeket a képeket — főleg a farönkök királyát, lyukas, kilátszó tüdejével, fűrészfogával és kacsingató halálfejével.

Ott alkudtam meg először önmagammal — úgy véltem, miatta — és azt mondtam, hogy szép. Pedig nem volt szép. Szörnyű volt, fenyegető, izgató, fojtogató, de nem szép.

Azt hittem, hogy becsaptam, hogy nem vette észre, mit érzek, mit gondolok. Ezért mímeltem a tetszést a hazajötte után is, hiszen az átlényegült, pókhálóiinom rajzokban, ábrákban már nem volt néhez viszolygás nélkül elmerülnöm.

De ő nem hagyta magát becsapni. Amikor először látogatott meg az új lakásban, hozott egy tusrajzot — a topolyai lankákról. Szelfő dombok a művésztelep háza körül.

És most itt függ a kép a falon, megkövesedett, megváltoztathatatlan véleményként.

Mintha élne. Akkor is igyekezett a dolgokról ámitás nélkül és végleges véleményt szerezni.

3.

Amikor *romantikust* mondott, megkeményedett a hangja, mintha csak hozzátette volna: „kérem, ne értsenek félre”.

Amikor pedig a *patetikus* szót ejtette ki, ajka megvetésre és gúnyra görbült, elhúzta az *é-t*, mintha *nevetségest* vagy *nyomorékot* mondana.

Nemcsak a művészetben hadakozott a romantikus pátosz ellen. Az életben sem tűrte.

Kivéve egy esetet: amikor mesélni kezdte, hogy „... tudod, a bátyám, aki mozdonyvezető...”.

Mert ezt úgy mondta, ahogy minden gyenge csontú, romantikus, rajongó kisgyerek, ahogy Nyilas Misik beszélnek hatalmas, nyugodt szavú Géza bátyjukról, aki vagy iskolaigazgató, vagy mozdonyvezető, de mindenképpen nagyon jó, nagyon erős ember, akivel nem packázhat úgy az élet, mint Nyilas Misikkal, és akiben bízni lehet.

Mert alapjában véve valahogy így oszlik meg a világ; Gézákra és Misikre. Csak ezt sokan letagadják, és szidják a romantikát.

4.

Az egzaltáltság mindig válasz, védekezés, dac. Kárpótlás valamiért, ami elérhetetlen. Mintha valaki az elérhetetlen helyett egy másik világot építene magának.

És azért dolgozik olyan lélekszakadva, olyan eszelősen, mert ennek a másik világnak százszor szebbnek, százszor tökéletesebbnek kell lennie annál a másiknál, amelynek a kapuja zárva marad. Különben hogyan lehetne felejteni?

Az alkotónak és alkotásnak talán ez is lehet egyik titka.

Ki tudhatná, hogy a golniki farönkök világa melyik világot helyettesítette!?